

כשווא נע פשוט^ט.

א' כ': תִּיהָ - החי"ת בפתח, והיו"ד דגושה, והוא מלשון חית השדה. והקורא חיה בקמץ ורפה^ט משנה משמעות ללשון חיים או ללשון מילדת^ט. וכן הוא להלן.

א' כ"א: קִתְּיָה | - מונח ופסיק אחריו, ואינו מונח לגרמיה^כ.

א' כ"ב: וַיִּבְרַךְ - הטעם מלעיל בבי"ת. וכן הוא להלן ב' ג'.

א' כ"ד: וְחִיתֹּאֶרְץ - החי"ת במתג, והיו"ד בשווא נח^כ.

א' כ"ו: וַבְּכָל־הָאָרֶץ - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים וּבְכָל הָאָרֶץ.

א' כ"ז: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים | אֶת־הָאָדָם - יש להקפיד לשהות מעט בפסיק, שלא ישמע כגידוף ח"ו.

א' כ"ט: יִהְיֶה - הה"א בשווא נח^כ. ואין להבליעה ולקרוא יִיָּה, או לקרוא יִהְיֶה בחיריק הה"א, אלא יש לבטאה כהוגן בשווא נח. וכן הוא להלן. וכן הוא בכל שווא נח באות ה"א. וכן הוא להלן בתיבות: וַיְהִי. וַיְהִי־תָם. בְּהִיחֹתָם. תִּהְיֶה.

א' ל': וְלִכְלִי־חַיִּת - היו"ו במתג, והלמ"ד בשווא נח^כ.

א' ל"א: וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד - יש להקפיד לנגן את הטעמים כראוי, ולא להטעים וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד.

ב' א': וַיִּכְלֹ - אין להאריך בקריאת היו"ו^ט, והיו"ד בשווא נח, והטעם מלרע בלמ"ד.

ב' י"ב: וַיִּזְכֹּר - הזי"ן בשווא נע^ט. ואע"פ שיש ספרים המנקדים וַיִּזְכֹּר בחטף פתח, אין להגותו כפתח, אלא כשווא נע פשוט^ט. וכן הוא בכ"ף שלהלן ג' י"ז: תִּאֲכַלְנָה. וברי"ש שלהלן ה' כ"ט: אָרְרָה.

ב' י"ט: מִה־יִקְרָאֵל - יש להקפיד לנגן את הטעם כראוי במקף, ולא להשמיט את המקף ולהטעים מִה יִקְרָאֵל.

וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאֵל הָאָדָם נִפְשׁ תִּיהָ הוּא שְׁמוֹ - יש להקפיד להטעים היטב את הטפחא המפסיק שבתבית תִּיהָ, שהוא ניגון

והראיה מרפיון התי"ו שאחר היו"ד אינה ראייה, משום שפעמים שאותיות בגדכפת רפות גם אחר שווא נח, וכמו שכתב רד"ק (מכלול ק"מ ע"א): ואם השווא נח ואחריה אחת מאותיות בג"ד כפ"ת לא תהיה האות רפה וזלתי מלין מועטין וכו', וממילא אין הוכחה מרפיון התי"ו שהשווא נח, ובפרט שבמקור היו"ד היתה ראויה להיות דגושה, ולכן לגבי האות בגדכפת"ש שאחריה נשאר דין היו"ד כדגושה, ולכן התי"ו שאחריה רפה.

^{יב} והוא נגהה כמו מפי' ה"א שבסוף תיבה, כגון בתיבות: עֲמָה, אֶתָּה, וכדומה. וגם כאן באמצע תיבה הוא נקרא מפי' ה"א. ויש הטועים לחשוב שמפי' הוא דוקא הנקודה הבאה באות ה"א שבסוף תיבה, אך באמת מפי' פירושו מוציא, דהיינו שהה"א נשמעת ונהגית בשווא נח, אף אם היא באה באמצע תיבה, ודלא כמו במילה פְּדָחֹר (במדבר א' י') וכדו', ששם הה"א אינה נהגית כלל.

והטעם לכך שנקודת המפי' באה רק בסוף תיבה, משום שבאמצע תיבה (כגון בתיבת יִתְּנָה), ע"י שהאות מנוקדת בשווא יודעים שהיא נקראת, ולכן אין צורך בנקודת המפי'. ובסוף התיבה לא רצו לנקד בשווא, מפני שיש תיבות המנוקדות בסופן בפתח גנובה ובמפי' יחד, כגון: גָּבַהּ, יָצָה, ואם היו מנקדים בשווא ולא בנקודת המפי', היה צורך לנקד בנקוד כפול, גם בפתח וגם בשווא, וממילא היות שלא ניתן לנקד אות אחת בשני ניקודים שונים, המירו את סימון המפי' שבסוף תיבה משווא לנקודה בתוך האות.

ויש לציין, שישנם כ"י בהם כאשר יש חשש לבליעת הה"א בשגגה באמצע תיבה, מוסיפים את נקודת המפי' אף באמצע תיבה, ואע"פ שהיא מנוקדת גם בשווא, וכגון בכ"י לניגוד שמנוקד: בְּהִשְׁמָה (ויקרא כ"ו מ"ג), פְּדָחֹל (במדבר ל"ד כ"ח), יִהְיֶה־נָּע (שם ל"ה ב'). וכן בכ"י ששון 507 מנוקד פְּדָחֹל. וכן כתב באור תורה שבספרים ספרדיים מנוקד בְּהִשְׁמָה עם נקודת המפי' בה"א, והביא דבריו בקסת הסופר ח"ב.

^י עיין לעיל הערה ח' שיש מדקדקים שכתבו שאחר כל וי"ו שרוקה בתחילת תיבה, שיש תחתיה מתג, השווא נע. אך כשהתיבות מוקפות, כתב רד"ק להדיא (מכלול קל"ו ע"א) שהשווא שאחר השורוק הוא נח. ועיין עוד בהערה שם.

^ט כתב בעין הקורא: "כל הקורא וַיִּכְלֹ, וַיִּכְלֹ, וַיִּבְרַךְ, וַיִּקְדֵּשׁ, צריך למהר בקריאת היו"ו כאילו יש בה מתג. וכן כתב ר' שבתי סופר בסידורו: "וַיִּכְלֹ, וַיִּכְלֹ, וַיִּבְרַךְ, וַיִּקְדֵּשׁ, צריך למהר בקריאת היו"ו, ולקרות היו"ד בשווא נח, ולא לקרוא היו"ו במתג, כי כן מצאתי בתיקון ישן כתוב בקלף, כל הקורא ויכלו היו"ו במתג, ווי לאולתו, וכן מצאתי הלשון הזה עצמו בסידור מהרש"ל, ואם יאריך בוי"ו אז הוא לשון ווי, ונראה כמצטער על בריאת שמים וארץ לחילה".

^{טז} ועיין לעיל הערה ח', שם מבואר שכאשר באה וי"ו שרוקה בתחילת מילה, ויש תחתיה מתג, אם התיבה היא תיבה קצרה השווא שאחריה נע.

ובה השווא נח, ונראה בפשיטות שהטעם שבתבית קצרה מוקפת השווא נח, משום שתיבה מוקפת נחשבת כתיבה ארוכה.

ויש ראיות לשיטה האחרונה מכ"י המרבים לסמן שווא נע (ע"י שמנקדים בחטף פתח, שהוא סימון על שווא נע כמבואר במאמר החטפים), שבמילים קצרות עם מתג מסומן תמיד שווא נע, ובמילים ארוכות בדרך כלל אין מסומן שווא נע (למעט כמה מקומות ספורים). וכן מוכח מדברי המסורה בכתר ארס צובה על תיבת וַיִּשְׁבַּח (שופטים ה' י"ב), שמוסרת: "וַיִּשְׁבַּח וְסָגַר וַיִּשְׁלַח וַיִּשְׁמַע כאשר יתיצב הטעם על האות השלישי עם גיעיה באות הראשון יהיה פתח". והיינו, שרק במילה קצרה בה הטעם באות השלישית, יבוא ח"פ (שהוא שווא נע) אחר השורוק.

ובאמת הדבר מסתבר מאד, משום שבתבית ארוכות (וכן בתיבת קצרה המוקפת לתיבה נוספת) המתג הוא מתג כבד, ולא בא להורות על נעות השווא, ולכן השווא נח כדינו, אך כאשר התיבה היא קצרה שהטעם באות השלישית, לא יתכן שהמתג הוא מתג כבד, וכל מטרת המתג היא להורות על נעות השווא.

אך למרות שהמתג הבא בשורוק שבתבית ארוכה אינו מורה בהכרח על נעות השווא, ובדרך כלל השווא נח, יש פעמים שגם בתיבה ארוכה השווא שאחר השורוק נע, וסופרים רבים סימנו את נעות השווא ע"י שניקדו את השווא בחטף פתח.

וגם כאן הלמ"ד בשווא נע, ולכן בספרים רבים הלמ"ד מנוקדת בחטף פתח לסמן על נעות השווא, וכמו שהעידו המאירי ועין הקורא ואור תורה ומנחת שי כאן שיש ספרים שהלמ"ד בחטף פתח, ואכן בכתבי יד רבים מנוקד כאן וַיִּלְבְּדִיל בחטף פתח.

^ט כמבואר בארוכה במאמר החטפים שחטף פתח זה הוא ניקוד מושאל הבא לסמן על שווא נע, ואינו חטף פתח ממש.

^י כבקהלת ו' ו': וְאֵלֹהֵי חַיָּה אֶלֶף שְׁנִים פְּעָמִים.

^{יא} במכלל יופי (שמות א' י"ט) כתב שאפשר לפרש את תיבת חַיָּה כתואר מלשון חיים, וכן אפשר לפרש על דרך שמצינו שחז"ל קראו למילדת חיה, כמו והחיה תנעול את הסנדל (יומא ע"ג ע"ב).

^{יב} ר' איצק פרעמסלא הסתפק בקונטרס דברי אמת אם היו"ד בשווא נע או בשווא נח, וכתב שיתכן שהמתג בחי"ת הוא במקום הדגש שהיה ראוי להיות ביו"ד, ואם כן, השווא שבי"ד ראוי להיות נע אע"פ שהוא אחר תנועה קטנה, שכשנשמט הדגש מאות שוואית, ובא מתג לפניו, פעמים רבות השווא נע, ורפיון התי"ו שאחרי היו"ד מוכיח שהשווא אכן נע. עכ"ד. ובעקבות דבריו, בתקון סופרים לר' שלמה דובנא, ובספר מסורת הקריאה, כתבו בפשיטות שהשווא ביו"ד נע.

אך באמת נראה שהשווא נח, ואע"פ שבדרך כלל כאשר נשמט הדגש ובא מתג במקומו השווא נע, באות יו"ד שנשמט ממנה הדגש בדרך כלל השווא נח. וכן מוכח מזה שבכל כתיב היד היו"ד כאן מנוקדת בשווא לבד, ואילו השווא היה נע, היו סופרים שהיו מנקדים בחטף פתח לסמן על נעות השווא, כמו בשאר מקומות בהם בא שווא נע שלא ע"פ הכללים הרגילים.